УДК 327:620.9:061.1ЄС:329.1
DOI https://doi.org/10.32782/2707-5206.2026.42.21

Колесниченко В. С.
аспірант,
кафедра політології,
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
к. 35, Французький бул., 24/26, м. Одеса, 65058, Україна
E-mail: vlad.kolesnichen@gmail.com
ORCID ID: https://orcid.org/0009-0001-6811-2733

ЕНЕРГЕТИЧНИЙ ЛОБІЗМ ЯК ІНСТРУМЕНТ ГЕОПОЛІТИЧНОГО ВПЛИВУ В ЄС

Енергетика є базовою передумовою політичної та економічної автономії Європейського Союзу, а тому рішення у цій сфері безпосередньо впливають на перспективи його політичного майбутнього. Російсько-українська війна та трансформація європейського енергетичного середовища актуалізували не лише питання енергетичного суверенітету ЄС, а й механізмів впливу на відповідні політичні рішення ключових гравців регіону. Саме тому, особливого значення набувають поняття «енергетичного лобізму» як цілеспрямованого впливу зацікавлених акторів на формування та реалізацію енергетичної політики та «міжнародного лобізму» як механізму просування інтересів через транскордонні політичні процеси. Енергетичний лобізм став активним інструментом трансформації європейської внутрішньої та зовнішньої політики, а відтак і логіки політичних та геополітичних відносин ЄС. Незважаючи на тривалу історію дослідження лобізму в ЄС, взаємозв'язок енергетичного та міжнародного лобізму, його вплив на енергетичну вразливість і політичну автономію Союзу залишається актуальною темою наукового політичного аналізу.

Стаття присвячена комплексному дослідженню ролі лобізму в енергетичній сфері ЄС, еволюції структурної енергетичної залежності Союзу та впливу лобістської діяльності на її формування і трансформацію. Дослідження структуровано за хронологічним принципом та охоплює два періоди: до і після 24 лютого 2022 року. Першу частину присвячено європейській енергетиці як політичному полю лобістської взаємодії, сформованому державами, інституціями, організаціями та іншими акторами, їхніми інтересами, стратегіями й суперечностями. Розглянуто еволюцію енергетичної вразливості ЄС та роль внутрішнього і зовнішнього лобізму в цьому процесі. Друга частина зосереджена на трансформації підходів до енергетичної політики після 24 лютого 2022 року, зміні стратегічних пріоритетів ЄС та відповідній трансформації лобістської діяльності. Аналіз охоплює стан енергетичної політики та лобістських практик ЄС станом на 2026 рік.

Стаття доповнює наукові дослідження енергетичної політики ЄС і лобізму та формує підґрунтя для подальшого вивчення взаємозв'язку енергетичної залежності, лобістського впливу та політичної автономії Європейського Союзу.

Ключові слова: енергетичний лобізм, міжнародний лобізм, політика ЄС, політичний процес, енергетична безпека, геополітичний вплив, Європейський Союз, лобістські практики, інфраструктура, актори лобізму.

© Колесниченко В. С., 2026

Стаття поширюється
на умовах ліцензії
відкритого доступу (CC BY 4.0)

Актуальність теми дослідження. Постановка проблеми в загальному вигляді, її зв›язок з науковими або практичними задачами. Енергетика в сучасному світі вже тривалий час не є суто економічною сферою, а перетворилася на повноцінну складову міжнародної політики на геополітичному полі. Контроль над енергетичними ресурсами, логістичними маршрутами та інфраструктурою систематично використовується державами та наближеними до них корпораціями як інструмент реалізації стратегічних інтересів. Особливого значення енергетична безпека набуває для Європейського Союзу, чия залежність від енергоносіїв зовнішніх гравців є актуальною, і особливо загострилася в останні роки на фоні криз, з якими стикнувся сучасний світ. Ключові зміни, справило вторгнення РФ до України, яке радикальним чином вплинуло на усталені протягом десятиліть енергетичні зв'язки ЄС та його енергетичну політику.

Виділення невирішених раніше частин проблеми, яким присвячується стаття. Економічна та політична складові проблеми, привертають увагу наукової спільноти навіть попри те, що ситуація перебуває в динаміці і продовжує змінюватись. Представлена робота пропонує сфокусуватись на лобістських практиках та їх впливі на сформування енергетичної залежність ЄС та її чутливість до внутрішнього та зовнішнього лобізму. Стаття через приклад енергетичного лобізму в ЄС орієнтована на визначення впливу лобізму на глобальну геополітичну картину. Цей аспект залишається недостатньо дослідженим в українському дискурсі, що і формує актуальність дослідження.

Важливість дослідження теми пояснюється тим, що енергетика є повноцінним безпековим інструментом та важелем тиску, а лобізм є одним з ключових механізмів впливу на прийняття рішень в ЄС. Різні актори через лобістські зусилля намагаються впливати на регуляторні рішення, інвестиційну політику та стратегічні напрями розвитку енергетики. Через це енергетична політика формується не тільки під впливом економічних чинників але і як результат має наслідки довготривалого та стратегічного характеру.

Формулювання цілей статті. Ціллю роботи є систематизація акторів, механізмів і форм лобізму у сфері енергетики в ЄС, визначення каналів його впливу на енергетичну політику та геополітичні процеси, а також порівняння їх трансформації до та після 2022 року.

Об'єктом дослідження є лобізм у сфері енергетики в ЄС як сукупність практик взаємодії держав, інституцій ЄС, енергетичних компаній та інших зацікавлених акторів.

Предметом дослідження є механізми, форми та інструменти лобізму у сфері енергетики, його вплив на формування енергетичної політики ЄС та використання як інструменту геополітичного впливу, а також їх трансформація до та після 2022 року.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика енергетичного лобізму в ЄС знаходиться на перетині декількох напрямків дослідження: теорії лобізму в цілому та його діяльність в ЄС зокрема; енергетичної безпеки; відносин РФ та ЄС; трансформації глобальної безпекової та енергетичної ситуації після 2022 року. Серед західних дослідників варто згадати книги та статті Д. Коена та Д. Річардсона (Coen, 2009), А. Дюра та Д. Матео (Dur, 2016), Ф. Фон Мальмборга (von Malmborg, 2022), Л. Тихи (Tichy, 2020), Е. Коханек (Kochanek, 2004), П. Аалто (Aalto, 2014) та Т. Кейшера (Casier, 2011). Згадані автори розкрили широкий

пласт тем, дотичних до проблематики статті: від ЄС як середовища лобізму та діяльності груп інтересів на інституційному рівні до енергетичної безпеки та вразливостей ЄС в її рамках. Серед українських дослідників питання лобізму в ЄС крізь призму теоретичних та практичних аспектів вивчали І. Яковюк (Yakovyuk, 2014), В. Марчук та В. Чорнописький (Marchuk, 2026). Ряд українських авторів публікували праці, присвячені енергетичній взаємодії України з ЄС у різноманітних вимірах, зокрема в умовах повномасштабної агресії. Окремим блоком варто згадати авторів, що присвятили праці переосмисленню енергетичної політики ЄС після 2022 року, серед яких роботи А. Вуйтович (Wojtowicz, 2024)), К. Шулецкі та І. Оверланд (Szulecki, 2023), А. Атаманенко та В. Піддубний (Atamanenko, 2023).

Оскільки представлена стаття базується на емпіричному матеріалі, значну базу дослідження складає блок офіційних матеріалів, документів, звітів, складених та опублікованих європейськими інституціями, приватними компаніями, дослідницькими центрами, ЗМІ та іншими. До цього блоку відносяться офіційні документи Європейської Комісії (European Commission, 2011); матеріали Євростату (Eurostat, 2026); фінансові та корпоративні звіти компаній, зокрема EDF (EDF Annual Report, 2019), Enel (Climate Policy Advocacy Report, 2023), Shell (Climate and Energy Transition Lobbying Report, 2025) та Eni (Eni Annual Report, 2022); дані Управління енергетичної інформації США (IEA Energy Fact Sheet, 2022).

Попри те, що лобізм в ЄС та європейська енергетична політика, включаючи радикальні зміни після 2022 року, розглянуті у значній кількості робіт, недостатньо розкритою є рамка, яка запропонована в даній статті – розгляд еволюції енергетичного ринку через лобістську діяльність та її роль у формуванні та промоції змін у ньому.

Методологічна основа дослідження включає комплекс загальнонаукових та спеціальних методів. *Системний підхід* як методологічну основу дослідження, що забезпечує розгляд енергетичного ринку ЄС як глобальної структури, яка формується під впливом інституцій, держав, державних та приватних компаній, їх інтересів та мотивацій. *Ретроспективний та порівняльний аналіз* дозволяє розглянути та порівняти структуру ринку до та після 2022 року. *Інституційний аналіз* дає змогу оцінити роль інституцій ЄС як головного архітектора глобальних довгострокових пріоритетів та структури ринку. *Метод контент-аналізу* забезпечує вивчення широкого пласту офіційних документів, статистики, аналітичних звітів, корпоративних документів тощо, необхідних для фактологічного підтвердження наведених у тексті та проаналізованих даних. *Метод кейс-стаді* дозволяє розглядати конкретних акторів та їх специфічні ролі в рамках системи інтересів, обмежень та змінної архітектури ринку.

Новизна дослідження полягає в комплексному аналізі трансформації енергетичного лобізму в ЄС крізь призму економічних інтересів, політичного впливу та геополітичних чинників. Запропоновано систематизацію підходів, форм та інструментів лобізму в сфері енергетики, а також розглянуто трансформацію цих аспектів у розрізі змін на геополітичному полі після 2022 року.

Структурно стаття розділена на дві частини за хронологічним принципом до та після 24 лютого 2022 року як ключової події, що вплинули на пріоритети ринку та лобізму. Перша частина фокусується на умовах формування структури ринку станом до 24 лютого 2022 року, системі його вразливостей як фактори геополітичної залежності, а також лобістській діяльності та її інструментах серед

гравців, які займали домінуючі позиції в своїх галузях. Друга – аналізує зміни в глобальній архітектурі енергетичного ринку, яка вплинула і на лобізм. Обидві частини статті простежують роль енергетичного лобізму та взаємозв'язок між ним та формуванням нової рамки ринку.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням наукових результатів.

Енергетична архітектура ЄС та формування лобістського впливу до 2022 року

Передумови для високого рівня залежності європейської енергетики від зовнішніх постачальників сформувалися на основі двох головних причин: високий рівень споживання та неможливість в повній мірі задовольнити цей рівень споживання внутрішніми енергоресурсами. Станом на 2021 рік, ЄС покрив лише 44% енергетичних потреб ресурсами, видобутими на власній території (Shedding light on energy in the EU, 2023).

Для порівняння, такі гравці, як США та Росія, мають принципово інші моделі енергетичного балансу. США стабільно знижують частку імпортованих енергоресурсів і в цілому самостійно покривають власні потреби (US energy facts explained, 2024). Росія, в свою чергу, є одним з найбільших у світі експортерів енергоресурсів – внутрішнє споживання становить лише частину від загального видобутку. Так, у 2021 році видобуток сирої нафти в РФ сягнув 10,5 мільйонів барелів на добу, з яких експортовано було 4,7 мільйона (Energy Fact Sheet, 2022). Таке положення в енергетичній сфері ставить ці країни в принципово інші позиції на глобальному рівні.

На цьому тлі, стан європейського енергетичного ринку, зважаючи на різницю між рівнями споживання та видобутку, можна охарактеризувати як розбалансований, що ставить його в позицію структурної залежності від зовнішніх постачань. Окрім цього, сам по собі сукупний економічний потенціал ЄС, його платоспроможність, а також потреба в значних обсягах енергії, формують великий та привабливий ринок, за місце на якому конкурують як внутрішньоєвропейські, так і зовнішні гравці.

Архітектура енергетичної політики ЄС в останні десятиліття має вигляд багаторівневої системи регулювання, яку формують наднаціональні інституції, спеціалізовані енергетичні агентства та уряди держав-членів. Центральну роль серед організаційних інституцій відіграє Єврокомісія, яка розробляє нормативну базу, контролює дотримання державами-членами відповідного законодавства та координує енергетичну інтеграцію, виконуючи провідну роль в основних процесах, дотичних до неї.

Основоположні засади загальносоюзної енергетичної політики було закріплено Лісабонським договором (2007), за яким, в рамках глобальної інституційної реформи, енергетичну політику вперше було визначено як окрему сферу компетенції ЄС (Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the EU, 2012)). Цим договором ЄС централізував енергетичну політику та визначив довгострокові пріоритети, залишивши, частину енергетичного суверенітету країнам-членам, дозволивши їм самостійно налаштовувати структуру власного енергопостачання та визначати пріоритетні джерела енергії (Nuhta, 2021).

Головну роль серед енергетичних агентств має Агентство Європейського Союзу зі співробітництва регуляторів енергетики (European Union Agency for the

Cooperation of Energy Regulators (ACER). Агентство створене як частина загальної інституційної архітектури та наділене спектром повноважень всередині енергетичного ринку ЄС: від технічного та регуляторного функціонування єдиного ринку до вирішення спорів між національними енергетичними операторами та ухвалення рішень щодо транскордонних енергетичних питань (Regulation 2019/942, 2019).

Попри розвиток загальноєвропейської архітектури в енергетиці та формування цілісної стратегії, значна частина суверенітету залишилася в повноваженнях країн-членів, які продовжували розвивати власні інфраструктурні проєкти на межі 2010 – 2020-х років. Зважаючи на характер та складність енергетичної системи, можна вважати, що поступовий характер змін є оптимальною стратегією, що дозволила б за відсутності глобальних змін уніфікувати енергетичну політику, позбувшись фрагментарності в прийнятті рішень та збалансувавши інтереси серед членів Союзу. Знаходячись в стані реструктуризації енергетичного ринку, існуюча тривалий час асиметрія інтересів та регулювань створювала додаткові можливості для впливу лобізму на прийняття рішень. Ця диспозиція мала тривалий вплив на формування архітектури європейських енергетичних зв'язків з енергетичними гравцями.

Комплексність ринку, сформована багатошаровою системою прийняття рішень та регуляторних функцій, формує середовище, в якому лобізм має значний інструментарій для просування інтересів акторів. Формальна корпоративна чи інституційна присутність трансформувалась у мережеву систему представництва інтересів. Поряд із діяльністю на наднаціональному, національному чи корпоративному рівнях, сформувалися галузеві асоціації, коаліції, професійні об'єднання та експертні мережі, здатні агрегувати інтереси значної кількості учасників ринку й транслювати їх на рівень інституцій ЄС. Прикладами такої інституціоналізації є Eurogas як структура представництва газового сектору чи Gas Infrastructure Europe, яка об'єднала операторів газотранспортної, газосховищної та LNG-інфраструктури. Подібна модель дозволяє окремим компаніям діяти одночасно через національні асоціації, галузеві структури, а також у межах ситуативних коаліцій, сформованих навколо конкретних законодавчих чи регуляторних питань. Така модель забезпечує формування багаторівневої лобістської мережі.

Окрему роль у забезпеченні процесу прийняття рішень грає експертний супровід. Складність енергетичних ринків, інфраструктури та технічного регулювання обумовлює залежність інституцій ЄС від спеціалізованої інформації, якою володіють учасники відповідних секторів. Це включає технічну експертизу, інформацію щодо функціонування ринку, витрат регулювання, інвестиційних наслідків або практичної реалізації нормативних вимог тощо. Інституціоналізованим каналом такої взаємодії є експертні групи Європейської комісії, завдання яких охоплюють консультування при підготовці законодавчих ініціатив, відтак створюючи можливості для систематичної присутності на ранніх стадіях формування політичних рішень.

Поряд із формалізованими каналами важливим елементом залишаються неформальні професійні та інформаційні мережі: регулярні контакти між представниками компаній, асоціацій, експертного середовища та європейських інституцій, участь у галузевих заходах і робочих платформах, обмін аналітичною інформацією та формування ситуативних коаліцій.

У практичному вимірі кінцевою метою такої лобістської діяльності є вплив на траєкторію конкретного політичного рішення. Залежно від інтересу актора цей вплив може бути спрямований на зміну запропонованої політики; на збереження чинної політики чи нормативного режиму, якщо він забезпечує сприятливі економічні або конкурентні умови; або на блокування чи відтермінування рішення, здатного погіршити позиції сектору чи компанії. Сукупність інтересів акторів формує середовище лобізму, де жоден гравець не існує у вакуумі і захищає свої пріоритети. Системна присутність, наявність важелів впливу, доступ до інституційних, корпоративних, та приватних контактів в таких умовах є основним фактором переваги конкретного актора.

Гравці енергетичного ринку являють собою великий список постачальників ресурсів та технологій. Оскільки енергетичний ринок ЄС не є однорідним і формується з секторів нафти, газу, відновлювальних джерел енергії (ВДЕ), скрапленого природного газу (СПГ), електрики, атомної енергетики та інших, то, відповідно, він включає широкий пласт гравців, долучених до сектору. Ці гравці належать до акторів різного таксономічного рівня, серед яких наддержавні, державні та корпоративні. Умовне розділення цих гравців на таких, що належать або є наближеними до тієї чи іншої держави, та таких, що є приватними гравцями, дозволить наочно висвітити інструменти лобізму, які формуються під впливом факторів, включаючи пріоритети державної політики чи корпоративних інтересів.

Одними з найбільших та найвпливовіших енергетичних компаній серед наближених до державного управління є російські Газпром та Роснафта, на яких пропонується зупинитися першими. Постачання російських енергоресурсів до європейських країн розпочалося ще за радянських часів (серед держав Західної Європи першою російський газ почала отримувати Австрія у 1968 році (Atamanenko, 2023), і відповідна інфраструктура (трубопроводи) були успадковані РФ в результаті розпаду СРСР. За відсутності серйозних напружень у стосунках ЄС – РФ до 2014 року, така співпраця була взаємовигідною – європейські країни отримували доступ до ресурсів, а Росія зайняла одне з головних місць на розвиненому та платоспроможному європейському ринку. Більше того, навіть в період між 2014 – 2022 продовжувався розвиток інфраструктурних проєктів, що мали доставляти енергоресурси до Європи в обхід традиційних маршрутів територією України. Станом на жовтень 2021 року, Росія постачала до ЄС 26,9 % всієї імпортованої сирої нафти, 41,1 % природного газу, 46,7 % кам'яного вугілля та 20,2% ядерного палива (Lu, 2022).

Газпром є найбільшою російською газовою корпорацією, яка, хоч і позиціонується як бізнес, фактично керується державою, що володіє контрольним пакетом акцій компанії. Компанія займає не тільки ключове місце в російській енергетичній сфері, а керує значними ресурсами навіть у загальносвітових масштабах. У 2021 році компанія стала 63-ю в світі за доходом та 19-ю в світі в чистим прибутком. Значні фінансові надходження разом з фактичним державним управлінням, а також факт, що компанія займає одне з ключових місць у вузькопрофільному, але вкрай важливому для міжнародної політики ринку, перетворює її потенціал на критично важливий інструмент в руках РФ. Очевидно, що зайняти ключову частку європейського ринку Газпром зміг в результаті багаторічних стратегічних кроків.

Відбудування залежності формувалося через декілька моделей впливу. Одним з основних є створення інфраструктурної залежності – Газпром, успадкувавши

декілька газогонів з радянських часів, протягом десятиліть інвестував у нові проєкти. Така стратегія на практиці ускладнює диверсифікацію постачань через великі інвестиції, а також дозволяє обходити транзитні держави. Найважливішими проєктами у цьому контексті є обидва «Північні потоки», що простягаються по дну Балтійського моря, доставляючи газ з Росії до Німеччини. Обидва «Північні потоки» за потенціалом могли б покривати до 25% усього споживання, ще більше поглиблюючи залежність європейців від російських ресурсів на фоні набагато менш об'ємних постачань від інших країн, та обмежень щодо диверсифікації постачань та інвестицій у інші проекти.

Переваги Газпрому в інфраструктурних можливостях та великі об'єми поставок дозволяли вести переговори про умови контрактів з домінуючої позиції: довгостроковість угод та заборона реекспорту дозволили Росії фрагментувати європейський енергетичний ринок, обмежувати конкуренцію та підтримувати контроль над ціновою політикою.

Маніпулювання ціновою політикою також можна вважати політично мотивованими кроками, а не суто економічним фактором. З формальної точки зору, ціноутворення прив'язувалось до пакету домовленостей з конкретною країною, але в практичному вимірі політичне керівництво РФ керувало цінами та використовувало їх як важелі впливу. Більш високі ціни для країн Східної Європи, на відміну від більш наближених до ринкових цін для країн Центральної Європи, стали тригером для антимонопольної справи проти Газпрому, що її Єврокомісія завершила у 2018 році. У рішенні Єврокомісія констатує нав'язування несправедливих цін та використання домінуючого становища для впливу на ринок. Газпром уник можливого штрафу через згоду змінити практики, які би передбачали виправлення зазначених проблем, чим фактично визнав наявність штучних структурних викривлень в ціноутворенні.

Роснафта, подібно до Газпрому, є найбільшим російським видобувачем та експортером нафти, так само маючи контроль над ресурсами в світовому масштабі, і також фактично керується державою через контрольний пакет акцій.

Ключовим інфраструктурним елементом впливу треба вважати нафтопровід «Дружба», який використовувався для постачань нафтопродуктів в Європу ще з радянських часів. Відмінністю є більша диверсифікація в інфраструктурі та ланцюгах постачань, адже більшість нафтопродуктів доставлялася морем, а не трубопроводами (Energy Roadmap, 2050). Така відмінність має наслідки стратегічного характеру, адже впливає на початкові позиції сторін у будь-яких потенційних переговорах, а також зменшує фактор транзитних країн та політичних обставин, що можуть бути пов'язані з ними.

Ще однією відмінністю є факт, що Роснафта активно розвивала вплив не лише як експортера, а як учасника ринку, безпосередньо інтегрованого в європейські енергетичні відносини. Така стратегія реалізовувалась через придбання часток володіння в європейських, переважно німецьких, нафтопереробних заводах, що, очевидно, надає компанії доступ до прийняття рішень всередині ринку, створюючи основу для потенційного конфлікту інтересів. Дочірня компанія Роснафти, "Rosneft Deutschland", станом на 2021 рік, володіла контрольним пакетом акцій заводу PCK, а також значними (24 % та 28,57 %, відповідно) частками заводів MiRO та Bayernoil (Rosneft). Ці три заводи в сукупності керують потужностями, здатними обробляти близько 12 % від можливостей всієї нафтопереробної інфраструктури ФРН (Rosneft).

Підсумовуючи, необхідно констатувати комплексне застосування економічних, інфраструктурних та корпоративних інструментів, які були реалізовані обома компаніями через відмінні моделі впливу. Газпром, контролюючи ключову інфраструктуру та обсяги постачань, поглиблював залежність європейських споживачів через нові проєкти, розвиваючи довгострокову економічну зацікавленість гравців на ринку та переслідуючи власні геополітичні інтереси. Невиправдане з економічної точки зору маніпулювання цінами та положеннями контрактів є похідними інструментами, через які поглиблювалася структурна залежність протягом тривалого часу. Роснафта окрім контролю за маршрутами постачання, активно застосовувала інструменти кооперативної інтеграції в процес прийняття рішень, вибудовуючи доступ до процесу прийняття рішень зсередини. Така інтеграція дозволяла створювати стабільні корпоративні зв'язки та спільні економічні інтереси з довгостроковим впливом.

Наступними в блоці компаній, наближених до держав, розглянемо ті, які належать європейським країнам, що дозволить визначити відмінності між російським та європейським лобізмом.

Показовою є лобістська практика норвезької компанії Equinor. Спільними характерними рисами між розглянутими російськими компаніями та Equinor є факт, що контрольний пакет акцій (67 %) Equinor належить державі, і обидві компанії формально є зовнішніми гравцями для ЄС. Необхідно також підкреслити масштаб ролі норвезьких постачань в рамках загальноєвропейського споживання: станом на 2021 рік, Норвегія забезпечувала 24% постачань природного газу (Directorate-General for Energy). Цей показник є нижчим за російський, але рівень співпраці та об'єми постачань є дуже вагомим.

Незважаючи на спільну природу володіння компаніями та високу частку на ринку, що могла б створювати підґрунтя для можливої генерації додаткової вигоди та просування інших інтересів, норвезька модель впливу побудована на принципах інтегрованості в нормативну систему ЄС та не спиралася на механізми політичного тиску чи створення асиметричної залежності.

В рамках стратегій по диверсифікації залежності від російських енергоресурсів компанія позиціонувала себе як стабільний альтернативний постачальник. Це стало можливим через послідовну інтеграцію в європейську систему енергетичного регулювання через інституційні механізми, результатом якої стала адаптація до стандартів та пріоритетів, а не опозиція до них. Компанія входить до Реєстру Прозорості ЄС та бере участь в публічних консультаціях щодо енергетичної політики та цілої низки питань, що її формують.

Варто зазначити, що компанія також підтримує європейський енергетичний перехід і є учасником формування стратегії через обговорення та прийняття рішень на інституційному рівні. В цьому контексті, інструменти впливу компанії є органічно інтегрованими в загальноєвропейську стратегію, що може забезпечити довгостроковість взаємовигідних відносин.

В контексті диверсифікації необхідно розглядати й інфраструктурні проєкти між ЄС та Норвегією. Інфраструктурна взаємодія як і у випадку російсько-європейських проєктів, відбувалася протягом тривалого часу, що пояснюється використанням трубопровідної інфраструктури для здійснення постачань (Norway remains a significant natural gas supplier to the European Union). Довготривала розбудова мережі газопроводів до європейських країн (Німеччина, Франція,

Велика Британія, Бельгія) є фактором, що впливає на взаємну залежність та рівень співпраці (Norwegian Petroleum, 2026). Незважаючи на високу частку на енергетичному ринку, норвезька модель не передбачала використання власного вигідного положення задля диктування умов чи його конвертації в політичні інструменти. Лобістська модель Норвегії та компанії Equinor принципово відрізняється від розглянутої російської моделі.

Наступною в блоці лобізму компаній, що керуються державою, розглянемо французьку компанію EDF, що спеціалізується на електроенергетиці через атомну генерацію. Фінансова звітність EDF станом на 31 грудня 2021 року підтверджує, що Франція володіє 83,88 % капіталу компанії (Consolidated financial statement, 2022). Пряме інституційне лобіювання треба вважати першим інструментом впливу компанії, адже компанія визнає, що зацікавлена у захисті власних інтересів у взаємодії з Європейською Комісією та Європейським Парламентом, з метою впливу на рішення в енергетичній та кліматичних сферах (European Union lobbying principles, 2020). У звіті за 2019 рік компанія задекларувала 2 млн євро на представницьку діяльність в інституціях ЄС (EDF Annual Report, 2019). Компанія називає три задачі лобістської діяльності, які потребували зазначених коштів: підтримка довгострокових кліматичних амбіцій; роз'яснення фактору електрифікації як ключового рішення для декарбонізації європейської економіки; підтримка плану дій щодо сталого фінансування та регламенту таксономії (EDF Annual Report, 2019). Це дозволяє визнати факт формалізованого лобізму, на відміну від прихованої діяльності.

В контексті декарбонізації варто розглянути фактор атомної енергетики та її значення для компанії. EDF керує 56-ма атомними реакторами на території Франції, а атомна енергетика станом на 2021 рік забезпечувала 68 % французького споживання (Nuclear power plants generated 68 % of France's electricity, 2021). Визнання завданням лобістської діяльності промоцію фактору електрифікації та інвестування в таку діяльність відповідає інтересам компанії з подібним рівнем активів та можливостей. Компанія визнає активну участь у низці профільних енергетичних організацій та аналітичних центрів, серед яких FORATOM (Асоціація європейської атомної промисловості, зараз – nuclearеurope), Eurelectric, Hydrogen Europe, Eurogas та інші (EDF Annual Report, 2019). FORATOM виступала за включення атомної енергетики до сфери сталого фінансування. Вплив на дискусію щодо таксономії сталих інвестицій, який просувався Францією, дозволив включити до списку і атомну енергетику (France, Czech Republic and others push for nuclear in EU's green investment rules, 2021).

Лобізм EDF, таким чином, вирізнявся прозорим підходом, чітким визнанням пріоритетів компанії та використовував інституційні та експертні інструменти для просування ролі атомної енергетики як довгострокового надійного рішення в рамках енергетичної стратегії ЄС, що відповідає інтересам компанії та держави Франція як володаря контрольної частини її капіталу.

Наступною в блоці наближених до держав корпорацій та їх лобізму пропонується розглянути лобізм компанії Eni – найбільшої італійської нафтогазової компанії. Станом на кінець 2021 року, Італія володіла 30,33% акцій компанії через державні установи. У звіті компанії стосовно корпоративного управління за 2021 рік зазначається, що цього об'єму достатньо для реалізації домінуючого впливу на інших акціонерів (Corporate Governance and Shareholding Structure

Report, 2022). У власних офіційних документах компанія зазначає, що, серед ряду пріоритетних завдань, одним із ключових є адвокація ролі природного газу під час європейського енергетичного переходу (Assessment of industry associations' climate policy positions, 2022). Підтримка такої позиції природного газу відповідає економічним інтересам компанії, яка у 2021 році продала більше 70 млрд. куб. м. газу, з яких більше 1/3 було направлено на європейські ринки (Corporate Governance and Shareholding Structure Report, 2022).

Основним інструментом лобізму станом на 2021 рік, так само як і у випадку з EDF, треба вважати прямий інституційний лобізм всередині європейських бюрократичних структур. Компанія звітувала про участь у зустрічах та консультаціях європейськими інституціями, міжнародними організаціями, іноземними структурами та італійським урядом та парламентом. Темами цих зустрічей, серед інших, називаються енергетика та енергетичний перехід (Eni Annual Report, 2022). Компанія використовувала непрямий лобізм через низку галузевих та експертних мереж та інших міжнародних платформ.

Іншою сферою інтересів компанії та одночасно інструментом можна вважати інфраструктурну ситуацію у постачаннях газу станом до 2022 року. Основний об'єм постачань газу до ЄС, як було зазначено вище, здійснювався Росією через інфраструктурні проєкти територією Східної Європи, і одним із альтернативних маршрутів постачань була мережа газової інфраструктури, що забезпечувала постачання з країн Північної Африки, та в якій Eni володіла частиною активів. Компанія публікувала дані про структуру постачань через власну мережу та визнавала зацікавленість у подальшому розвитку середземноморської газотранспортної інфраструктури (Eni Annual Report, 2022), що демонструє фактичну зацікавленість в диверсифікації постачань ще до 2022 року.

Сукупність перелічених вище фактів демонструє комплексну зацікавленість Eni у довгостроковому розвитку відповідної інфраструктури та наданню пріоритетності відповідним енергетичним потужностям. Компанія відкрито звітувала про інструменти, методи та об'єкти власної лобістської діяльності.

Схожою за інструментами та структурою володіння є Enel – інша італійська компанія, яка, однак, має відмінні інтереси, що фокусуються на енергетичному переході та відновлюваній енергетиці. Станом на кінець 2021 року, Міністерство фінансів Італії володіло часткою у 23,5 % і залишалось при цьому найбільшим акціонером компанії (Report and financial statements of Enel, 2022).

У стратегічному плані на 2020-ті роки, компанія декларувала масштабне нарощування інвестицій у відновлювані джерела енергії та розвиток нових потужностей (Enel's 2030 vision, 2020). Лобізм компанії, таким чином, реалізовувався в контексті впливу на регуляторні умови переходу до електрифікованої енергетики. Подібно до Eni, Enel в якості основного інструменту застосовувала пряме лобіювання через європейські інституції в контексті обговорень стосовно розвитку зеленого курсу та інших аспектів енергетичної політики. Компанія сама звітувала про пряму та непряму адвокацію та власну роль у роботі над політичними рекомендаціями та регуляторними рішеннями (Climate Policy Advocacy Report, 2023). Додатково, компанія звітувала про десятки своїх представників у структурах Eurelectric – асоціації електроенергетичної промисловості, та роботу цих представників у робочих групах та дослідженнях в рамках асоціації щодо загальноєвропейських регуляторних актів. Компанія також використовувала пу-

блічну комунікацію для підтримки пакету Fit for 55, закликаючи до необхідності зменшення бюрократичних обмежень в рамках цього проєкту з метою пришвидшення електрифікації та розвиток ВДЕ (Mori, 2021).

Таким чином, приклад Enel є демонстрацією відкритого комплексного лобізму, який переслідує інтереси компанії, що формуються та корелюються у відповідності до стратегічних планів ЄС, які є на порядку денному.

Розглянуті вище актори не є єдиними на ринку, формально корпоративне управління яких поєднується з високою часткою долі, що належить тій чи іншій державі. До таких компаній, в якості прикладу, можна зарахувати шведську Vattenfall (100% активів належить державі (Vattenfall), данську Ørsted (50%), чеську CEZ (70%) (Lopatka, 2026) та інші. Кожна з них, вочевидь, має власні інтереси та діє з огляду на них.

Окрім європейських державних та квазі-державних компаній, до 2022 року на ринку були присутні і гравці з держав інших регіонів, зокрема алжирська Sonatrach, катарська QatarEnergy чи азербайджанська SOCAR. Їх роль у архітектурі ринку та лобізму, при цьому, набула значних змін після 2022 року, на чому пропонується сфокусуватися у подальших частинах статті.

Іншою вагомою частиною енергетичної архітектури на європейському ринку станом до 2022 року були недержавні, або приватні, гравці. Розгляд їх сукупної ролі є необхідним для формування цілісної картини вигляду енергетичної системи ЄС як середовища лобістського впливу, а також є важливим в контексті змін, що відбулися після повномасштабного вторгнення РФ в Україну. До таких гравців варто віднести в першу чергу Shell, BP, TotalEnergies, ExxonMobil, Repsol, ENGIE, RWE, Uniper та Wintershall Dea. Ці компанії репрезентують різні типи енергетичних акторів, а релевантність їх розгляду пояснюється сукупністю економічного масштабу, присутності на ринку, зв'язку з ключовими питаннями енергетичної безпеки та участі у формальних каналах представництва.

Комплексність присутності приватних енергетичних компаній на європейському ринку простежується через пласт офіційних документів та звітів, які демонструють масштаби, інструменти та пріоритети цих компаній. Всі перелічені компанії були зареєстровані в Реєстрі прозорості ЄС, а також подавали звітності з фінансовими витратами на лобістську діяльність та адвокацію в європейських структурах. Так, TotalEnergies декларувала більше 4 млн євро витрат сумарно в 2020–2021 роках (TotalEnergies).

Інтенсивність залучення приватних компаній в лобістські зустрічі репрезентується через звіт Фундації європейських прогресивних студій за січень 2022 року. Зазначається, що в період з грудня 2019 по лютий 2021 року тільки стосовно EU Green Deal офіційні особи Єврокомісії провели 1040 зустрічей з лобістськими організаціями, з яких 288 зустрічей припадали на представників приватних корпорацій (Hadji-Lazaro, 2022). За той самий період, між ними проведено 95 зустрічей стосовно водної політики (Hadji-Lazaro, 2022). Можна зафіксувати пряму роботу з офіційними особами європейських інституцій як інструмент лобізму.

Приватні компанії також використовували непрямий лобізм через галузеві асоціації Eurogas, Gas Infrastructure Europe, GasNaturally, Gas Distributors for Sustainability і IOGP. InfluenceMap, незалежний think tank, який аналізує вплив бізнесу на кліматичну кризу, фіксує 341 випадок такої лобістської активності

у 2020-2021 роках і включає Uniper, BP, TotalEnergies та Shell до найактивніших її учасників серед бізнесу (InfluenceMap, 2022).

Офіційна звітність та корпоративні документи вказують на участь компаній у консультаціях Єврокомісії, що можна вважати способом поширення власних поглядів на аспекти енергетичної політики. Так, TotalEnergies у корпоративному консультативному документі щодо оновлення Схеми торгівлі викидами ЄС наполягала на дотриманні низки умов під час переходу до низьковуглецевої системи (Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union, 2012), а BP консультувала Єврокомісію стосовно Пакету декарбонізації ринку водню та газу (Hydrogen and Gas Market Decarbonization Package, 2022).

Базуючись на прописаних довгострокових пріоритетах компаній, фокусах уваги та парадигмах співробітництва, є можливою визначення їх загальних інтересів, що формуються та розвиваються у відповідності до стратегічних планів та проєктів європейської енергетики. Очевидно, що приватні компанії зацікавлені в такій парадигмі енергетичного переходу, яка залишить деякі елементи енергетичної системи, що відповідають корпоративним інтересам, валідними та актуальними протягом довгого періоду. TotalEnergies, так, підкреслювала важливість природного газу як перехідного палива (TotalEnergies), а Shell, розділяючи цю позицію, наголошує на необхідності гнучкого підходу під час запровадження довгострокових змін (Shell's global climate and energy transition policy positions, 2026).

Таким чином, можна констатувати, що архітектура європейського енергетичного ринку та лобізм на ньому були сформовані таким чином, що і приватні компанії, поруч із державними, мали доступ до однакових інструментів просування власних інтересів. Присутність гравців з різною формою власності у сфері геополітичного та геостратегічного значення подібного рівня може призводити до наслідків у політичному полі, навіть якщо деякі рішення формуються виключно комерційним інтересом. Це підтверджується показовим прикладом під час роботи над проєктом «Північного потоку-2», у будівництво якого вклався ряд компаній з різною формою власності – ENGIE, OMV, Shell, Uniper і Wintershall, що погодилися покрити сумарно 50 % вартості проєкту (Nord Stream 2 AG, 2017). Цей факт демонструє унікальність ситуації, коли інтерес державного актора з однією політичною ціллю збігається з комерційним інтересом приватних гравців, таким чином разом формуючи інфраструктурний інструмент впливу, що мав би колосальні стратегічні наслідки.

Підбиваючи підсумки до енергетичного лобізму на європейському ринку в період до 2022 року, необхідно констатувати, що його інструменти включали переважно прямий лобізм через європейські інституції та непрямий лобізм через низку інших структур, а також консультативні та інфраструктурні методи. Архітектура ринку надавала подібний інструментарій представникам як державних, так і приватних компаній. Сам ринок, перебуваючи в стані стратегічної перебудови та формуючись десятиліттями з характерними ознаками ресурсної та інфраструктурної залежності, давав як внутрішнім, так і зовнішнім гравцям можливість вибудовувати стратегії впливу з огляду на визначені цілі.

Сукупні зусилля учасників ринку, вагому частину з яких було забезпечено через лобістську діяльність, станом до 2022 року призвела до формування певної глобальної рамки та дозволила досягнути результатів, які відповідали їх інтересам. Першочергово, роль природного газу як основного перехідного компоненту

в енергетиці через широку регуляторну інфраструктуру було збережено. Регулювання атомної енергетики, декарбонізації та водневої політики відповідало інтересам значної частини ринку. Збереження ролі газу, з іншого боку, також відповідало інтересам тих гравців, до чиїх активів належала розгалужена інфраструктура постачання – захист інвестицій та збереження довгострокового статусквo дозволяло таким гравцям використовувати це у власних політичних цілях. Все це залишало європейський ринок вразливим та залежним від тих, хто мав доступ до ресурсів.

Трансформація енергетичного лобізму в умовах зміни політичної архітектури ЄС після 2022 року

Вторгнення РФ в Україну 24 лютого 2022 року кардинально змінило політичну ситуацію в світі та регіоні, а зміни, спровоковані ним, є важливими для дослідження, адже еволюціонували стратегічні пріоритети на континенті, змінилася структура європейського енергетичного ринку та його гравців. Вивчення цієї еволюції є важливим для визначення ролі енергетики як безпекового фактору, а також впливу лобізму на формування рамки цієї ролі.

Політика РФ спровокувала стрімке переосмислення довготривалих відносин між РФ та ЄС, зокрема в енергетичному секторі. Поглиблена співпраця та взаємозалежність стали розглядатись через призму безпекового аспекту як джерело стратегічної вразливості. Інституційно, це переосмислення було формалізовано через серію санкційних пакетів та ряд інших прийнятих рішень.

Передусім, змінився сам підхід європейських інституцій та їх визначення власної ролі у формуванні архітектури та стратегії енергетичного ринку. Масштабний безпековий виклик та визнання енергетики фактором безпеки змусили інституції ЄС більш активно формувати конфігурацію пріоритетів в енергетиці та переглянути довгострокові цілі. Рамку цієї стратегії відобразив план REPowerEU, що ставив за мету швидке скорочення використання російських ресурсів через надання пріоритетного значення економії енергії, диверсифікації постачань та подальшому розвитку відновлювальних джерел (REPowerEU, 2026). Організація стала активніше регулювати газовий та електроенергетичний ринок через контроль над ціновою політикою, вимогами щодо споживання газу та наповнення газосховищ. Пришвидшена інтеграція джерел відновлювальної енергії стала одним із пріоритетів. В цьому контексті частиною енергетичної політики з метою створення стратегічної автономії стало набуття по розширення доступу до широкого спектру відповідних технологій та критичної сировини. Пріоритетність впровадження та контролю за переліченими аспектами енергетичної політики вимагали більш проактивного втручання з боку загальноєвропейських, державних та спеціалізованих інституцій, що впливає на саму рамку навколо енергетики як сфери.

Перебудова ролі європейських інституцій у формуванні архітектури заклали основи для зміненого енергетичного ринку, що трансформує його як середовище лобізму та змушує гравців змінювати стратегії задля задоволення пріоритетів ЄС у відповідності до власних можливостей. Зміна підходів не пов'язаних безпосередньо з енергетикою, стали факторами впливу на це середовище.

Відбулося посилення контрою за іноземною економічною та політичною присутністю у стратегічно важливих секторах. Хоча механізм перевірки прямих іноземних інвестицій було започатковано ще до 2022 року, подальше загострення геополітичної конкуренції сприяло його суттєвому розширенню. Корпоративна

присутність іноземного актора в європейській енергетиці дедалі більше оцінюється не лише з точки зору конкуренції та функціонування ринку, а й через потенційний контроль над критичними активами, походження капіталу, зв'язок інвестора з урядом третьої держави та можливість використання економічної присутності як інструменту політичного впливу. Схожа тенденція простежується у сфері регулювання безпосереднього представництва інтересів та іноземного фінансування.

Фактором, що змінює лобістське середовище всередині ЄС, стала і санкційна політика. Запровадження обмежень не лише проти безпосередньо російських ресурсів, а також контроль за їх обходом, вочевидь обмежує можливості одних акторів та створює нові для інших. Замороження російських активів та дискусія стосовно їх подальшого використання доповнює цей аспект.

Нарешті, після 2022 року розширилося саме розуміння іноземного впливу. У політиці ЄС воно охоплює не лише традиційний лобізм чи економічний тиск, але й кібероперації, інформаційні кампанії, прихований політичний вплив, саботаж критичної інфраструктури та інші форми гібридної діяльності. Для енергетики це має особливе значення через стратегічну роль енергетичної інфраструктури, високу політичну чутливість цін та постачання і можливість використання економічної залежності як елементу ширшої політичної стратегії.

Сукупність цих факторів, зміна геостратегічної диспозиції, перебудова традиційних економічних зв'язків та загострення безпекової ситуації в комплексі сформували нове середовище для лобістської діяльності, внаслідок чого лобістська взаємодія в енергетичній сфері дедалі меншою мірою може бути відокремлена від ширшого контексту геополітичної конкуренції: походження актора, структура його власності, зв'язки з державою, джерела фінансування та стратегічні наслідки запропонованого ним рішення стають самостійними факторами, що визначають його доступ до європейського політичного процесу.

Станом на 2026 рік, ефективність санкційних пакетів та інших кроків можна оцінити через наслідки та нові виклики, пов'язані із стратегічними спробами диверсифікувати російські постачання. Майже повна відсутність прямих постачань нафтопродуктів з РФ спровокувала проблему «тіньового флоту» та викликала радикальний приріст закупівель нафтопродуктів з Туреччини та Індії, які фактично перепродають російську нафту на європейський ринок (EU bans products refined from Russian crude, 2025). Російський газ, хоч і в менших масштабах, продовжує напряму постачатись до ЄС і займати помітну частину ринку. Також продовжує постачатись і російське ядерне паливо. Це показує неможливість повністю відмовитись від російських постачань навіть в умовах політичної конфронтації, демонструючи ступінь залежності та залишаючи для РФ інструменти для входу на ринок та впливу на окремих гравців, що в рамках політики одностайності ЄС можна вважати структурною вразливістю. Цей комплекс проблем загалом створює глобальний виклик і перетворює енергетику на інструмент політичного тиску навіть на п'ятий рік конфронтації.

Відповідно до змін у політичному середовищі, змінився і російський енергетичний лобізм. Багатовекторна інституційна, інфраструктурна та інвестиційна пряма присутність видозмінилась, але не зникла повністю і змінила ролі та позиції відповідно до нової політичної кон'юнктури. Модель, за якої РФ розглядалась як взаємозалежний партнер та отримувала доступ до обговорення стратегічних

проєктів та контрактів, перестала бути легітимною, і російський лобізм, відповідно, змінив власну роль та задачі.

В червні 2022 року Європарламент заборонив доступ до інституції для представників російських компаній (SEAP Secretariat, 2022), але росіяни зберегли доступ до інших інструментів непрямої присутності. Структури Газпрому, Лукойлу та Росатому залишились присутніми в ряді європейських дочірніх структур, а також асоціацій та галузевих платформ, серед яких Gas Infrastructure Europe, FuelsEurope, World Nuclear Association та інші (Riss, 2022).

Показовим кейсом можна вважати лобістські зусилля компанії Новатек, найбільшого російського оператора СПГ, у 2024-2025 роках. Представники компанії намагалися встановити контакт з американськими урядовцями після введення санкцій проти російського арктичного СПГ-терміналу, а також зверталися до кількох бельгійських think tanks з метою обговорення енергетичної безпеки в період обговорення подальших обмежень проти російського СПГ (Hancock, 2025). Базуючись на припущенні, що значна, якщо не більша, частка російської лобістської діяльності здійснюється за межами публічного поля через обмеженість прямих контактів, можна припустити, що ці зусилля є лише частиною загальної лобістської стратегії компанії.

Іншим прикладом можна вважати позов компанії-оператора «Північного потоку-2» до Європейського суду з кінцевою метою анулювати відмову від російського газу (Abnett, 2026), таким чином намагаючись знаходити важелі тиску на ЄС через юридичні канали.

Подібний набір інструментів, хоч і значно обмежений, демонструє збереження доступу російського корпоративного лобізму до європейських структур. Збереження попиту на російські енергоресурси, що постачаються як у прямий, та і у непрямий та прихований спосіб, вочевидь, залишаються політичними активами російської держави і разом із лобізмом визначають вкрай обмежену та фрагментовану, але присутність російських інтересів на ринку.

Стратегія відмови від російських енергоресурсів відкрила ринок для інших гравців та створила серію викликів нового характеру. Окреслення нових просторів для лобістської діяльності із переходом до змін серед інструментів лобізму є необхідним для комплексного аналізу ролі лобізму та його впливу в рамках глобальної трансформації енергетики як безпекового фактору.

Головним ресурсом для заміни російського газу у новій структурі ринку став скраплений природний газ (СПГ), основну частину постачань якого забезпечили США. Так, за 2025 рік США поставили 58 % всього європейського імпорту СПГ (Council of the European Union, 2026), а загальна частка СПГ у загальному імпорті газу зросла з 20 % у 2021 році до 45 % у 2025 (Liquified natural gas). На газовому ринку зросла роль і інших гравців, передусім Норвегії та країн Північної Африки. Перерозподіл постачань нафти забезпечили США, Казахстан, Норвегія та ряд інших країн (Where does the EU get its oil from, 2026). Частиною загальної стратегії стало і поступове зменшення сукупності імпортованих енергетичних продуктів (Eurostat, 2026), на що вплинуло і зростання внутрішньої генерації через відновлювальні джерела енергії. Перелічені вище дані окреслюють рамку оновленої структури європейського енергетичного ринку.

Із зростанням ролі норвезьких поставок, на корпоративному рівні, відповідно, посилились позиції компанії Equinor. Стрімке зростання ролі американського

СПГ посилили роль та можливості його експортерів – Cheniere Energy та Venture Global. Обидві компанії за 2025 рік сукупно забезпечили близько 70 % всього постачання СПГ зі США, контролюючи більшість американського експорту в цьому сегменті ринку. При цьому, якщо Cheniere Energy збільшили об'єми постачань, то Venture Global є новим гравцем на ринку, чиї постачання почались в 2022 році. Європейські енергетичні компанії, передусім Shell, TotalEnergies та Eni, що постачали СПГ і до 2022 року, також збільшили свою частку на ринку (TotalEnergies SE, 2026). Ці процеси відображають природні зміни на ринку, де в умовах радикального зменшення російської долі утворились нові можливості для інших гравців.

Зростання ролі СПГ, який є викопним паливом, актуалізувало необхідність його регулювання у відповідності до кліматичних стандартів ЄС, створюючи новий простір для впливу компаній, залучених у його видобуток та дистрибуцію. Регуляторною рамкою в цьому контексті є регламент 2024/1787, що регулює скорочення метанових викидів (Regulation (EU) 2024/1787, 2024).

Нові можливості та аргументи отримали компанії, залучені у розвиток ВДЕ, інтеграція яких стала вважатися безпосереднім внеском в незалежність європейської енергетики. Реформа електроенергетичного ринку (Directive (EU) 2024/1711, 2024), а також представлення European Grids Package (European Commission, 2025) пришвидшили інтеграцію ВДЕ та спростили процедури їх впровадження. Посилилися також позиції водневих та вуглецевих технологій.

Посилені аргументи на свою користь отримала атомна енергетика, адже безпекова риторика дозволила лобістам атому презентувати його не тільки як кліматичне, а і як енергонезалежне рішення, посилюючи позиції атомної енергетики після її включення до регламенту про таксономію ЄС.

Новий імпульс отримала і пріоритетність критичних матеріалів та чистих технологій. Зелений перехід та розвиток ВДЕ збільшує залежність від доступу до широкого спектру товарів, від рідкоземельних металів до конкретних технологічних рішень. В цьому контексті значно зростає необхідність контролювати нові ланцюги виробництва та постачання, розвиток внутрішнього виробництва та зменшення залежності від зовнішніх ринків. Інституційно рамка цього аспекту сформована через Акт про критичні сировинні матеріали та Net-Zero Industry Act. Їх узагальнена мета полягає у посиленні перелічених позицій та масштабуванні внутрішнього виробництва до 40% від власних потреб до 2030 року (European Critical Raw Materials Act).

Новий простір для лобізму після 2022 року виник в результаті переосмислення існуючих вразливостей в контексті не стільки кліматичної, як безпекової перспективи. Пріоритети у енергетичному переході, що існували до 2022 року почали набувати геополітичного та геостратегічного значення. Ця диспозиція змінила можливості лобістів в стратегічних секторах енергетики.

Відповідно до змін у довгостроковій стратегії енергетичної політики, змінилися і позиції та ролі гравців на ринку. Російська присутність великою, хоч і не повною, мірою була витіснена з ринку, одним з найбільших бенефіціарів чого став норвезький газ та Equinor зокрема. Одночасно з цим втратили позиції і ті європейські компанії, які були корпоративно пов'язані з російським ринком.

Кращі позиції отримали американські постачальники СПГ. Навколо зростаючої ролі СПГ скорегували стратегії і інші гравці серед тих, що були розглянуті

в першій частині статті – такі компанії, як Shell, TotalEnergies та Eni наростили обсяги постачань СПГ і підлаштували власний лобізм з метою посилити позиції в галузі. Так, Shell у корпоративному звіті за 2025 рік висвітлила лобізм стосовно СПГ та визначила пріоритетом власного лобізму на 2026 рік «заохочення політики, що підкріплює роль СПГ в підтримці безпеки енергетичного переходу» (Climate and Energy Transition Lobbying Report, 2026).

Покращені позиції отримали також актори енергетичного переходу, які отримали можливість використовувати безпекові аргументи додатково до суто кліматичних. Такі гравці, як EDF та Enel, стали критично важливими постачальниками автономних джерел енергії, що відповідає інтересам глобального енергетичного суверенітету.

Зміна довгострокових пріоритетів вплинула на рамку інструментів лобістської діяльності. Оновлені регуляторні та інституційні цілі, сформувавши новий глобальний контекст в енергетиці, змінили і наповнення діяльності лобістів, незважаючи на те, що формально інструменти багато в чому залишились тими самими, що і до 2022 року. Зустрічі з посадовцями, участь у консультаціях, корпоративні звіти та адвокація, публічні кампанії та робота з регуляторними ініціативами – всі інструменти залишилися дієвими, але наповнення відчутно змінилося. Безпекова риторика, енергетична незалежність та стратегічна автономія стали аргументами в руках лобістів. Показовою можна вважати серію лобістських активностей, що наочно демонструє оновлену рамку, пріоритети, та скореговане використання інструментів:

– в рамках боротьби за регуляторні умови – спільна заява Eurogas та низки асоціацій щодо підходів до регулювання після ухвалення регламенту 2024/1787 (Joint Statement, 2025);

– участь спеціалізованих асоціацій, таких як IOGP Europe та WindEurope, у формальних консультаціях, зокрема в межах Net-Zero Industry Act (Joint Industry Statement, 2023);

– прямий лобізм ряду компаній водневого сектору задля впровадження «критеріїв стійкості», що надали б перевагу на час прийняття схеми фінансування сектору (Abnett, 2024);

– згадана вище публічна адвокація через різноманітні звіти, роз'яснення власних пріоритетів та аргументація їх відповідності оновленій загальноєвропейській стратегії, звітування про витрати на лобістську діяльність;

– контакти з політичними інституціями – понад 1000 прямих зустрічей за 2025 рік з представниками енергетичних компаній задекларовані у Transparency International (Climate and Energy Transition Lobbying Report, 2026);

– державний лобізм з метою просування конкретної технології, прикладом чого є зусилля Франції з пошуку країн-партнерів у питанні просування атомної енергетики як стратегічної сфери та організації «атомного альянсу» як результату (Declaration of the EU Nuclear Alliance, 2024).

Це демонструє, як лобізм після 2022 року підлаштувався під оновлені глобальні пріоритети та змінив риторику з метою просування інтересів конкретних акторів в межах стратегічної рамки. Іншими словами, кожен гравець намагається лобіювати власне місце в оновленій енергетичній структурі.

Розглянуті вище зміни в структурі ринку та пов'язаних з ними інструментів енергетичного лобізму мають розглядатись в контексті енергетичної залежності

як фактору, що визначає глобальну рамку проблеми. Неможливість в повній мірі покрити внутрішні потреби є осьовою причиною, що впливала та продовжує впливати на архітектуру змін на ринку, його пріоритетів та цілей, що, в свою чергу, визначає рамку лобізму цього ринку.

Довгострокова співпраця з РФ в енергетичному секторі переформовувалась у фактор залежності та вразливості в умовах безпекових викликів і викликала відповідну реакцію. Стратегічні кроки із радикального скорочення цієї залежності станом на п'ятий рік війни не призвели до досягнення цієї мети в повній мірі. Затребуваність танкерів «тіньового флоту», непрямих постачань нафти через треті країни, часткового отримання деяких ресурсів напряму з РФ та інші фактори демонструють в деяких випадках небажання, а в деяких – неможливість розірвати енергетичні зв'язки з РФ без шокових наслідків для власної стабільності. Така диспозиція дозволяє РФ забезпечити як прямий легітимний вхід на європейський ринок, так і зберегти ряд інструментів непрямого впливу. Це не виключає потенційних ризиків в залежності від розвитку стратегічної ситуації на континенті та зберігає можливості для РФ потенційно відновити власний вплив або вплинути на динаміку його втрати.

Зміна структури енергетичних постачань відкриває для європейців серію ризиків іншого масштабу, пов'язаних із економічними факторами і з факторами глобальної безпеки, що може впливати на стабільність країн-постачальників, логістичних маршрутів тощо. Ескалація на Близькому Сході, що призвела до блокування судноплавства Ормузькою протокою, є прикладом того, як безпекова криза в районі одного з основних світових логістичних маршрутів може мати наслідки глобального характеру.

Прискорення енергетичного переходу з фокусом на ВДЕ збільшує затребувані об'єми цілого ряду критичних матеріалів, рідкоземельних металів та технологій, що є необхідними для забезпечення переходу, передусім для сонячної та вітрової генерації. Вітряна та сонячна генерація за 2025 рік становили 65 % від ВДЕ, які забезпечили більше 47 % усієї виробленої в ЄС електроенергії (Eurostat, 2026). Основним та багато у чому безальтернативним постачальником технологій та ресурсів, необхідних для розгортання ВДЕ, є КНР. Так, Китай є основним постачальником сонячних панелей (98 % всього імпорту у 2024 році), літій-іонних батарей (88 % від всього імпорту в 2025 році) та цілого ряду інших критичних мінералів (Bonnet, 2026). Китай, інвестувавши 500 млрд доларів у розвиток виробництва сонячних панелей, також домінує у більшій частині технологічних робіт, необхідних для створення сонячних батарей (Solar PV Global Supply Chains, 2022).

Додатково, площиною потенційної вразливості є необхідність модернізувати значну частину внутрішньо-європейської електричної інфраструктури з метою її відповідності змінам у структурі генерації. Єврокомісія визнає необхідність швидкої модернізації застарілих мереж та дає оцінку у 584 млрд євро, які необхідно інвестувати у найближчі 10 років (European Commission, 2023).

Перерозподіл довгострокових пріоритетів змінює структуру споживання, роблячи її більш диверсифікованою, але створює виклики нового рівня: не позбувшись повністю потреби в російських енергоресурсах, ЄС потребуватиме стабільних постачань від домінуючих гравців у різних сферах, світової виробничої та логістичної стабільності, масштабних інвестицій у власну інфраструктуру, технології та виробництво. Необхідність реагувати на безпековий виклик, балансуючи між

економічними інтересами та енергетичним суверенітетом, ускладнює це завдання. Така рамка впливає і на майбутній енергетичний лобізм, який намагатиметься забезпечити гравцям необхідний статус стратегічно важливих учасників ринку.

Висновки дослідження та перспективи подальших досліджень у даному напрямку. Аналіз положення європейського енергетичного ринку станом на 2021 рік демонструє хронічну залежність від російських енергетичних ресурсів, передусім нафти і газу, як результат довгострокової інфраструктурної залежності та багато в чому безальтернативності російських постачань. Взаємозалежні відносини, які в інших умовах могли незмінно розвиватися протягом майбутніх років, однак, були переформатовані російською стороною на інструмент політичного тиску. Розгляд проблеми через призму лобістських практик російських державних енергетичних компаній дозволяє продемонструвати, як саме ця залежність формувалась та у який спосіб була використана. На противагу російському впливу розглянуто структуру лобізму інших великих гравців на європейському енергетичному ринку, як державних, так і приватних. Різноманітність підходів значною мірою підкреслює ту рамку, у якій функціонував ринок, а також набір його вразливостей і пріоритетів. Аналіз європейського корпоративного енергетичного лобізму у декількох галузях демонструє, як гравці намагаються забезпечити власні інтереси в рамках глобальних стратегій та завдань.

Кардинальна переорієнтація стратегічного курсу ЄС після 24 лютого 2022 року станом на 2026 рік не позбавила його залежності від зовнішніх ресурсів та постачань, але змінила їх структуру. Диверсифікована енергетика перейшла від однієї великої залежності у більшу кількість менших залежностей, кожна з яких має власний набір ризиків різної природи. Видозмінився в цих умовах і енергетичний лобізм, дозволивши гравцям змагатися за місце в оновленій архітектурі ринку, використовуючи нову диспозицію та нові залежності.

Таким чином, розгляд проблеми енергетичної залежності ЄС через призму лобізму дозволив глибше її оцінити, забезпечити нову оптику розгляду проблеми та створити підґрунтя для подальших досліджень. Стрімкий розвиток глобальної політичної архітектури, видозміна міжнародних криз різного характеру впливає і на розвиток енергетичної ситуації в ЄС та, відповідно, енергетичного лобізму. Широка емпірична основа представленої статті забезпечує базис для подальшого розвитку досліджень у цій сфері, надаючи глибокий аналіз проміжної диспозиції станом на 2026 рік, що також дозволить майбутнім дослідникам чіткіше простежити динаміку її розвитку.

References [Список використаної літератури]

Aalto, P., Korkmaz Temel, D. (2014) European energy security: Natural gas and the integration process. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 52(4), P. 758–774. [in English]. [Aalto P., Korkmaz Temel D. European energy security: Natural gas and the integration process. JCMS: *Journal of Common Market Studies*. 2014. Vol. 52. No. 4. P. 758–774. https://doi.org/10.1111/jcms.12108]

Abnett, K. (2024) Hydrogen sector asks EU to help local firms compete with China. *Reuters*. [in English]. [Abnett K. Hydrogen sector asks EU to help local firms compete with China. *Reuters*. 2024. URL: https://www.reuters.com/sustainability/hydrogen-sector-asks-eu-help-local-firms-compete-with-china-2024-07-01/ (дата звернення: 24.08.2026).]

Abnett, K. (2026) Nord Stream 2 pipeline owner sues EU over Russian gas ban. *Reuters*. [in English]. [Abnett K. Nord Stream 2 pipeline owner sues EU over Russian gas ban. *Reuters*. 2026. URL: https://www.reuters.com/business/energy/nord-stream-2-pipeline-owner-sues-eu-over-russian-gas-ban-2026-06-23/ (дата звернення: 15.08.2026).]

Atamanenko, A., & Piddubnyi, V. (2023) The impact of the Russian-Ukrainian war on EU energy security. *Acta de Historia & Politica: Saeculum XXI, Special Issue*, P. 35–47. [in Ukrainian]. [Атаманенко А., Піддубний В. Вплив російсько-української війни на енергетичну безпеку ЄС. *Acta de Historia & Politica: Saeculum XXI. 2023. Special Issue*. С. 35–47. https://doi.org/10.26693/ahpsxxi2023.si.035]

Bonnet, P., Di Girolamo, E. F., Pagano, A., Velazquez, B., & Zaurino, E. (2026) From openness to vulnerability: Mapping the EU's foreign dependencies and geopolitical exposure. Centre for Economic Policy Research. [in English]. [Bonnet P., Di Girolamo E. F., Pagano A., Velazquez B., Zaurino E. From openness to vulnerability: Mapping the EU's foreign dependencies and geopolitical exposure. Centre for Economic Policy Research. 2026. URL: https://cepr.org/voxeu/columns/openness-vulnerability-mapping-eus-foreign-dependencies-and-geopolitical-exposure (дата звернення: 27.08.2026).]

BP p.l.c. (2022) Hydrogen and Gas Market Decarbonisation Package: European Gas Directive & European Gas Regulation. [in English]. [BP p.l.c. Hydrogen and Gas Market Decarbonisation Package: European Gas Directive & European Gas Regulation. 2022. URL: https://www.bp.com/content/dam/bp/master-site/en/global/home/pdfs/advocacy-activities/bp-response-to-hydrogen-and-gas-market-decarbonisation-package.pdf (дата звернення: 03.08.2026).]

Casier, T. (2011) The rise of energy to the top of the EU-Russia agenda: From interdependence to dependence? *Geopolitics*, 16(3), P. 536–552. [in English]. [Casier T. The rise of energy to the top of the EU-Russia agenda: From interdependence to dependence? *Geopolitics*. 2011. Vol. 16. No. 3. P. 536–552. https://doi.org/10.1080/14650045.2011.520862]

Coen, D. (2009) Empirical and Theoretical Studies in EU Lobbying. *Routledge*. 172 pp. [in English] [Coen D. Empirical and Theoretical Studies in EU Lobbying. *Routledge*, 2009. 172 p. https://doi.org/10.1080/13501760701243731].

Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union. (2012). *Official Journal of the European Union*, C 326, P. 47–390. [in English]. [Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union. *Official Journal of the European Union*. 2012. C 326. P. 47–390. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT (дата звернення: 16.07.2026).]

Council of the European Union. (2026) Where does the EU's gas come from? [in English]. [Council of the European Union. Where does the EU's gas come from? 2026. URL: https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/where-does-the-eu-s-gas-come-from/ (дата звернення: 07.08.2026).]

Council of the European Union. (2026) Where does the EU get its oil from*?* [in English]. [Council of the European Union. Where does the EU get its oil from? 2026. URL: https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/where-does-the-eu-get-its-oil-from/#0 (дата звернення: 09.08.2026).]

Declaration of the EU Nuclear Alliance. Ministère de l'Économie et des Finances. 2024. [in English]. [Declaration of the EU Nuclear Alliance, Ministère de l'Économie et des Finances. 2024. URL: https://presse.economie.gouv.fr/declaration-of-the-eu-nuclear-alliance-meeting-of-march-4th-2024/ (дата звернення: 25.08.2026).]

Directive (EU) 2024/1711 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 amending Directives (EU) 2018/2001 and (EU) 2019/944 as regards improving the Union's electricity market design. (2024). Official Journal of the European Union. 2024. [in English]. [Directive (EU) 2024/1711 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 amending Directives (EU) 2018/2001 and (EU) 2019/944 as regards improving the Union's electricity market design. Official Journal of the European Union. 2024. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:L_202401711 (дата звернення: 19.08.2026).]

Dür, A., Mateo, G. (2016). Insiders versus outsiders: Interest group politics in multilevel Europe. Oxford: Oxford University Press. 270 pp. [in English]. [Dür A., Mateo G. Insiders versus outsiders: Interest group politics in multilevel Europe. Oxford: Oxford University Press, 2016. 270 pp. https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780198785651.001.0001].

EDF. (2019) Annual report: European Affairs Division 2019. 20 pp. [in English]. [EDF. Annual report: European Affairs Division 2019. 20 pp. URL: https://www.edf.fr/sites/default/files/contrib/groupe-edf/engagements/rapports-et-indicateurs/2020/edfgroup2019_europeanaffairs_activity-report_va.pdf (дата звернення: 25.07.2026).]

EDF. (2022) Consolidated financial statements at 31 December 2021. 159 pp. [in English]. [EDF. Consolidated Financial Statements at 31 December 2021. 2022. 159 pp. URL: https://www.edf.fr/sites/groupe/files/2022-02/annual-results-2021-consolidated-financial-statements-20220218.pdf (дата звернення: 24.07.2026).]

EDF Group. (2020) European Union lobbying principles. 2 pp. [in English]. [EDF Group. European Union Lobbying Principles. 2020. 2 pp. URL: https://www.edf.fr/sites/groupe/files/contrib/groupe-edf/engagements/rapports-et-indicateurs/2020/edf-european-union-lobbying-principles.pdf (дата звернення: 24.07.2026).]

EIA: Norway remains a significant natural gas supplier to the European Union. [in English]. [EIA: Norway remains a significant natural gas supplier to the European Union. URL: https://www.eia.gov/Todayinenergy/detail.php?id=54479 (дата звернення: 21.07.2026).]

EIA: Nuclear power plants generated 68% of France's electricity in 2021. [in English]. [EIA: Nuclear power plants generated 68% of France's electricity in 2021. URL: https://www.eia.gov/tODAyinenergy/detail.php?id=55259 (дата звернення: 25.07.2026).]

EIA (2024) US energy facts explained [in English]. [EIA: US. Energy facts explained. 2024 URL: https://www.eia.gov/energyexplained/us-energy-facts/imports-and-exports.php/natural-gas/oil-and-petroleum-products/biofuels/includes/bundles/hydropower/biomass/electricity/solar/wind/what-is-energy/coal/how-much-coal-is-left.php (дата звернення: 15.07.2026).]

Enel S.p.A. (2023) Climate Policy Advocacy Report 2023. 33 pp. [in English]. [Enel S.p.A. Climate Policy Advocacy Report 2023. 2023. 33 pp. URL: https://www.enel.com/content/dam/enel-com/documenti/investitori/sostenibilita/2023/enel-engagement-associations-involved-climate-policy-advocacy-2023.pdf (дата звернення: 29.07.2026).]

Enel S.p.A. (2020) Enel's 2030 vision in 2021–2023 Strategic Plan: A decade of opportunities. [in English]. [Enel S.p.A. Enel's 2030 vision in 2021–2023 Strategic Plan: A decade of opportunities. 2020. URL: https://www.enel.com/media/explore/search-press-releases/press/2020/11/enels-2030-vision-in-20212023-strategic-plan-a-decade-of-opportunities- (дата звернення: 30.07.2026).]

Enel S.p.A. (2022) Report and financial statements of Enel SpA at December 31, 2021. 197 pp. [in English]. [Enel S.p.A. Report and financial statements of Enel SpA at December 31, 2021. 2022. 197 pp. URL: https://www.enel.com/content/dam/enel-com/documenti/investitori/informazioni-finanziarie/2021/annuali/en/enel-spa-financial-statements_2021.pdf (дата звернення: 30.07.2026).]

Eni S.p.A. (2022) Annual Report 2021. 407 pp. [in English]. [Eni S.p.A. Annual Report 2021. 2022. 407 pp. URL: https://www.eni.com/content/dam/enicom/documents/eng/reports/2021/Annual-Report-2021.pdf (дата звернення: 30.07.2026).]

Eni S.p.A. (2022) Assessment of industry associations' climate policy positions. 12 pp. [in English]. [Eni S.p.A. Assessment of industry associations' climate policy positions. 2022. 12 pp. URL: https://www.eni.com/content/dam/enicom/documents/eng/sustainability/2022/assessment-industry-associations-climate-policy-positions.pdf (дата звернення: 29.07.2026).]

Eni S.p.A. (2022) Corporate Governance and Shareholding Structure Report 2021. 156 pp. [in English]. [Eni S.p.A. Corporate Governance and Shareholding Structure Report 2021. 2022. 156 pp. URL: https://www.eni.com/content/dam/enicom/documents/eng/governance/corporate-governance-report/Corporate-Governance-Report-2021.pdf (дата звернення: 29.07.2026).]

Equinor. Our shareholders. [in English]. [Equinor. Our shareholders. URL: https://www.equinor.com/investors/our-shareholders (дата звернення: 21.07.2026).]

European Commission. (2025) Commission proposes upgrade of the EU's energy infrastructure to lower bills and boost independence. [in English]. [European Commission. Commission proposes upgrade of the EU's energy infrastructure to lower bills and boost independence. 2025. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_25_2945 (дата звернення: 20.08.2026).]

European Commission. (2014) Commission Staff Working Document: In-depth study of European Energy Strategy. Accompanying the document Communication from the Commission to the Council and the European Parliament "European energy security strategy" (SWD(2014) 330 final/3). [in English]. [European Commission. Commission Staff Working Document: In-depth study of European Energy Strategy. Accompanying the document Communication from the Commission to the Council and the European Parliament "European energy security strategy". SWD(2014) 330 final/3. Brussels, 2014. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=swd%3ASWD_2014_0330R%2802%29& (дата звернення: 18.07.2026).]

European Commission. Directorate-General for Energy. [in English]. [European Commission. Directorate-General for Energy. URL: https://energy.ec.europa.eu/topics/international-cooperation/key-partner-countries-and-regions/norway_en (дата звернення: 19.07.2026).]

European Commission. (2011) Energy Roadmap 2050. [in English]. [European Commission. Energy Roadmap 2050. 2011. URL: https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM%3A2011%3A0885%3AFIN%3AEN%3APDF (дата звернення: 05.08.2026).]

European Commission. European Critical Raw Materials Act. [in English]. [European Commission. European Critical Raw Materials Act. URL: https://commission.europa.eu/topics/competitiveness/green-deal-industrial-plan/european-critical-raw-materials-act_en (дата звернення: 21.08.2026).]

European Commission. (2023) Grids, the missing link – An EU Action Plan for Grids (COM(2023) 757 final). [in English]. [European Commission. Grids, the missing link – An EU Action Plan for Grids. COM(2023) 757 final. 2023. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2023%3A757%3AFIN&qid=1701167355682 (дата звернення: 28.08.2026).]

European Commission. Liquefied natural gas. [in English]. [European Commission. Liquefied natural gas. URL: https://energy.ec.europa.eu/topics/carbon-management-and-fossil-fuels/liquefied-natural-gas_en (дата звернення: 08.08.2026).]

European Commission. (2026) REPowerEU. [in English]. [European Commission. REPowerEU. 2026. URL: https://commission.europa.eu/topics/energy/repowereu_en (дата звернення: 17.08.2026).]

Eurostat. (2026) 47% of EU's electricity came from renewables in 2025. [in English]. [Eurostat. 47% of EU's electricity came from renewables in 2025. 2026. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20260319-2 (дата звернення: 26.08.2026).]

Eurostat. (2026) EU imports of energy products decreased again in 2025. [in English]. [Eurostat. EU imports of energy products decreased again in 2025. 2026. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/fr/web/products-eurostat-news/w/ddn-20260325-3 (дата звернення: 10.08.2026).]

Eurostat: Shedding light on energy in the EU – 2023 edition [in English]. [Eurostat: Shedding light on energy in the EU – 2023 edition. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/web/interactive-publications/energy-2023 (дата звернення: 15.07.2026).]

Hadji-Lazaro, P., Quorning, S., Fröhlich, T., Theine, H., & Forster, T. (2022). Taking the temperature of the European Green Deal. FEPS Policy Study. 55 pp. [in English]. [Hadji-Lazaro P., Quorning S., Fröhlich T., Theine H., Forster T. Taking the temperature of the European Green Deal. FEPS Policy Study. 2022. 55pp. URL:https://feps-europe.eu/wp-content/uploads/downloads/publications/ps%20-%20green%20deal.pdf (дата звернення: 02.08.2026).]

Hancock, A., Foy, H., Tani, S., & Stognei, A. (2025). Russian LNG group lobbies EU think-tanks against tighter sanctions. *Financial Times*. [in English]. [Hancock A., Foy H., Tani S., Stognei A. Russian LNG group lobbies EU think-tanks against tighter sanctions. *Financial Times*. 2025. URL: https://www.ft.com/content/3c7a1fa2-44da-451d-9615-36ad04a0cde3 (дата звернення: 14.08.2026).]

IEA (2022) Energy Fact Sheet: Why does Russian oil and gas matter? [in English]. [IEA: Energy Fact Sheet: Why does Russian oil and gas matter? 2022 URL: https://www.iea.org/articles/energy-fact-sheet-why-does-russian-oil-and-gas-matter (дата звернення: 16.07.2026).]

IEA (2022) Solar PV Global Supply Chains: Executive summary. [in English]. [International Energy Agency. Solar PV Global Supply Chains: Executive summary. 2022. URL: https://www.iea.org/reports/solar-pv-global-supply-chains/executive-summary (дата звернення: 27.08.2026).]

InfluenceMap. (2022) EU Green Deal at Risk from Pro-Gas Lobbying. [in English]. [InfluenceMap. EU Green Deal at Risk from Pro-Gas Lobbying. 2022. URL: https://influencemap.org/pressrelease/EU-Green-Deal-at-Risk-from-Pro-Gas-Lobbying-17523 (дата звернення: 02.08.2026).]

Joint Industry Statement: An Electricity Market Design Fit For Net Zero. (2023). WindEurope. 3 pp. [in English]. [Joint Industry Statement: An Electricity Market Design Fit For Net Zero. WindEurope. 2023. 3 pp. URL: https://windeurope.org/data/products/joint-industry-statement-an-electricity-market-design-fit-for-net-zero/ (дата звернення: 24.08.2026).]

Joint Statement: Calling for reducing methane emissions while ensuring EU energy security. (2025). Eurogas. [in English]. [Joint Statement: Calling for reducing methane emissions while ensuring EU energy security. Eurogas. 2025. URL: https://www.eurogas.org/wp-content/uploads/2025/12/Joint-Statement-on-MER_13122025.pdf (дата звернення: 23.08.2026).]

Kochanek, E. (2024) Energy lobbying in the decision-making process of the European Union. *Studia Europejskie – Studies in European Affairs*, 28(1), P. 51–69. [in English]. [Kochanek E. Energy lobbying in the decision-making process of the European Union. *Studia Europejskie – Studies in European Affairs*. 2024. Vol. 28. No. 1. P. 51–69. https://doi.org/10.33067/SE.1.2024.3]

Lopatka, J. (2026) CEZ shareholders approve carving out distribution as lead-up to sale, share buyback. *Reuters*. [in English]. [Lopatka J. CEZ shareholders approve carving out distribution as lead-up to sale, share buyback. *Reuters*. 2026. URL:https://www.reuters.com/business/energy/cez-shareholders-approve-carving-out-distribution-lead-up-sale-share-buyback-2026-06-01/ (дата звернення: 01.08.2026).]

Lu, M. (2022). Visualizing the EU's Energy Dependency. Visual Capitalist. [in English]. [Lu, M. Visualizing the EU's Energy Dependency. Visual Capitalist. March 22, 2022. URL: https://www.visualcapitalist.com/visualizing-the-eus-energy-dependency/ (дата звернення: 15.07.2026).]

Marchuk, V., & Chornopyskyi, V. (2026) Political practices of lobbying in EU countries: Research concept. *Visnyk Prykarpatskoho universytetu. Seriia: Politolohiia*, 22, P. 186–195. [in Ukrainian]. [Марчук В., Чорнописький В. Політичні практики лобізму в країнах ЄС: концепція дослідження. *Вісник Прикарпатського університету. Серія: Політологія*. 2026. № 22. С. 186–195. https://doi.org/10.32782/2312-1815/2025-22-23]

Ministry of Energy & Norwegian Offshore Directorate. Norwegian Petroleum. Exports of oil and gas. (2026). [in English]. [Ministry of Energy & Norwegian Offshore Directorate. Norwegian Petroleum. Exports of oil and gas. 2026. URL: https://www.norskpetroleum.no/en/production-and-exports/exports-of-oil-and-gas/ (дата звернення: 22.07.2026).]

Mori, S. (2021) Fit for 55: EU on track for climate goals and sustainable growth. Enel. [in English]. [Mori S. Fit for 55: EU on track for climate goals and sustainable growth. Enel. August 5, 2021. URL: https://www.enel.com/company/stories/articles/2021/08/fit-for-55-europe-energy-transition-goals (дата звернення: 30.07.2026).]

Nuhta. K. (2021) The scope of state sovereignty under article 194(2) TFEU and the evolution of EU competences in energy sector. *International & Comparative Law Quarterly. Vol. 70, № 4.* P. 991-1010 [in English]. [Nuhta. K. The scope of state sovereignty under article 194(2) TFEU and the evolution of EU competences in energy sector. *International & Comparative Law Quarterly. Vol. 70, № 4.* P. 991-1010.]

Just in case: https://www.cambridge.org/core/journals/international-and-comparative-law-quarterly/article/scope-of-state-sovereignty-under-article-1942-tfeu-and-the-evolution-of-eu-competences-in-the-energy-sector/82D1631524E2B91F9610D8294B3A791D

OMV AG. (2017) Nord Stream 2 AG and European energy companies sign financing agreements. [in English]. [OMV AG. Nord Stream 2 AG and European energy companies sign financing agreements. 2017. URL: https://www.omv.com/en/media/press-releases/2017/nord-stream-2-ag-and-european-energy-companies-sign-financing-agreements (дата звернення: 04.08.2026).]

Regulation (EU) 2019/942 of the European Parliament and of the Council of 5 June 2019 establishing a European Union Agency for the Cooperation of Energy Regulators (recast). *Official Journal of the European Union, L 158*, P. 22–53. [in English]. [Regulation (EU) 2019/942 of the European Parliament and of the Council of 5 June 2019 establishing a European Union Agency for the Cooperation of Energy Regulators (recast). *Official Journal of the European Union. 2019. L 158*. P. 22–53. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2019/942 (дата звернення: 16.07.2026).]

Regulation (EU) 2024/1787 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 on the reduction of methane emissions in the energy sector and amending Regulation (EU) 2019/942. (2024). *Official Journal of the European Union*. 2024. [in English]. [Regulation (EU) 2024/1787 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 on the reduction of methane emissions in the energy sector and amending Regulation (EU) 2019/942. *Official Journal of the European Union*. 2024. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1787/oj/eng (дата звернення: 18.08.2026).]

Reuters. (2021) France, Czech Republic and others push for nuclear in EU's green investment rules. [in English]. [*Reuters*. France, Czech Republic and others push for nuclear in EU's green investment rules. 2021. URL: https://www.reuters.com/business/energy/france-czech-republic-others-push-nuclear-eus-green-investment-rules-2021-10-11/ (дата звернення: 26.07.2026).]

Riss, J. (2022) Letter to EU Parliament on Russian lobbyists possibly circumventing ban. 2 pp. [in English]. [Riss J. Letter to EU Parliament on Russian lobbyists possibly circumventing ban. 2022. 2 pp. URL: https://www.greenpeace.org/static/planet4-eu-unit-stateless/2022/06/20220616-Greenpeace-Letter-to-President-Metsola-how-Russian-lobbyists-may-be-circumventing-the-ban-on-entering-the-European-Parliament.pdf (дата звернення: 13.08.2026).]

Rosneft Deutschland GmbH. [in English]. [Rosneft Deutschland GmbH. URL: https://www.rosneft.de/en (дата звернення: 18.07.2026).]

SEAP Secretariat. (2022) European Parliament bans entry to Russian company representatives. [in English]. [SEAP Secretariat. European Parliament bans entry to Russian company representatives. 2022. URL: https://seap.be/european-parliament-bans-entry-russian-company-representatives/ (дата звернення: 13.08.2026).]

Shell plc. (2026) Climate and Energy Transition Lobbying Report 2025. 50 pp. [in English]. [Shell plc. Climate and Energy Transition Lobbying Report 2025. 2026. 50 pp. URL: https://www.shell.com/sustainability/advocacy-and-political-activity/climate-and-energy-transition-lobbying-report-2025/_jcr_content/root/main/section/page_header_310221273/links/item0.stream/1778744696798/8c962986fada3ab3a172d8bf235c828154a2eea1/climate-and-energy-transition-lobbying-report-2025.pdf (дата звернення: 22.08.2026).]

Shell plc. (2026) Shell's global climate and energy transition policy positions. [in English]. [Shell plc. Shell's global climate and energy transition policy positions. 2026. URL: https://www.shell.com/sustainability/advocacy-and-political-activity/global-climate-and-energy-transition-policy-positions.html (дата звернення: 04.08.2026).]

Szulecki, K., & Overland, I. (2023) Russian nuclear energy diplomacy and its implications for energy security in the context of the war in Ukraine. *Nature Energy*, 8, P. 413–421. [in English]. [Szulecki K., Overland I. Russian nuclear energy diplomacy and its implications for energy security in the context of the war in Ukraine. *Nature Energy*. 2023. Vol. 8. P. 413–421. https://doi.org/10.1038/s41560-023-01228-5]

S&P Global. (2025). EU bans products refined from Russian crude, drops price cap to $47.60/b. [in English]. [S&P Global. EU bans products refined from Russian crude, drops price cap to $47.60/b. 2025. URL: https://www.spglobal.com/energy/en/news-research/latest-news/crude-oil/071825-eu-bans-products-refined-from-russian-crude-drops-price-cap-to-4760b (дата звернення: 11.08.2026).]

Tichý, L. (2020). EU political discourse on the energy security relations with Russia. *European Political Science, 19(4)*, P. 603–621. [in English]. [Tichý L. EU political discourse on the energy security relations with Russia. *European Political Science. 2020. Vol. 19. No. 4.* P. 603–621.] https://doi.org/10.1057/s41304-019-00229-x

TotalEnergies. Advocacy Principles. [in English]. [TotalEnergies. Advocacy Principles. URL: https://totalenergies.com/sustainability/stakeholder-relationships-advocacy/advocacy-principles (дата звернення: 01.08.2026).]

TotalEnergies SE. (2026) Factbook 2025. [in English]. [TotalEnergies SE. Factbook 2025. 2026. URL: https://totalenergies.com/sites/g/files/nytnzq121/files/documents/totalenergies_factbook-2025_2026_en.pdf (дата звернення: 11.08.2026).]

Total SE. (2021) Updating the EU Emissions Trading System. 16 pp. [in English]. [Total SE. Updating the EU Emissions Trading System. 2021. 16 pp. URL: https://totalenergies.com/sites/g/files/nytnzq121/files/documents/2021-12/R%C3%A9ponse_Total_Energies_20_01_2020_consultation_Climate_Change_updating_EU_emissions_trading_system.pdf (дата звернення: 02.08.2026).]

Vattenfall AB. About us. [in English]. [Vattenfall AB. About us. URL: https://group.vattenfall.com/about-us/ (дата звернення: 30.07.2026).]

von Malmborg, F. (2022). Theorising member state lobbying on European Union policy on energy efficiency. *Energy Policy, Vol. 167*, Article 113057. 9 pp. [in English]. [von Malmborg F. Theorising member state lobbying on European Union policy on energy efficiency. *Energy Policy*. 2022. Vol. 167. Article 113057. 9 pp. https://doi.org/10.1016/j.enpol.2022.113057]

Wójtowicz, A. (2024) EU energy security after Russia's invasion of Ukraine – substance, strategy and lobbying. *Studia Europejskie – Studies in European Affairs, 28(2)*, P. 157–171. [in English]. [Wójtowicz A. EU energy security after Russia's invasion of Ukraine – substance, strategy and lobbying. *Studia Europejskie – Studies in European Affairs*. 2024. Vol. 28. No. 2. P. 157–171. https://doi.org/10.33067/SE.2.2024.8]

Yakovyuk, I. (2014) Lobbying in the European Union: A General Theoretical Analysis. *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. LAW Series*. Number 29. Volume 2. P. 265–268] [in Ukrainian]. [Яковюк І. Лобізм в Європейському Союзі: Загальнотеоретичний аналіз. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2014. Вип. 29. Том 2. С. 265–268]

Kolesnychenko V. S.
Department of Political Science
Odesa I.I. Mechnikov National University
r. 32, Frantsuzkyi blvd, 24/26, Odesa, 65058, Ukraine

ENERGY LOBBYING AS A TOOL OF GEOPOLITICAL INFLUENCE IN THE EU

Summary

Energy is a fundamental prerequisite for the political and economic autonomy of the European Union, and therefore decisions in this sphere directly affect the prospects of its political future. The Russo-Ukrainian War and the transformation of the European energy environment have brought renewed attention not only to the issue of the EU's energy sovereignty, but also to the mechanisms through which key regional actors influence relevant political decisions. For this reason, the concepts of "energy lobbying" as the deliberate influence of interested actors on the formulation and implementation of energy policy, and "international lobbying" as a mechanism for advancing interests through cross-border political processes, have acquired particular significance. Energy lobbying has become an active instrument in the transformation of European domestic and foreign policy and, consequently, of the logic underlying the EU's political and geopolitical relations. Despite the long history of research on lobbying in the EU, the relationship between energy and international lobbying, as well as its impact on energy vulnerability and the political autonomy of the Union, remains a relevant subject of scholarly political analysis.

The article is devoted to a comprehensive study of the role of lobbying in the EU energy sector, the evolution of the Union's structural energy dependence, and the influence of lobbying activities on its formation and transformation. The study is structured chronologically and covers two periods: before and after 24 February 2022. The first part focuses on European energy as a political arena of lobbying interaction shaped by states, institutions, organizations, and other actors, as well as by their interests, strategies, and contradictions. It examines the evolution of the EU's energy vulnerability and the role of domestic and external lobbying in this process. The second part focuses on the transformation of approaches to energy policy after 24 February 2022, changes in the EU's strategic priorities, and the corresponding transformation of lobbying activities. The analysis covers the state of EU energy policy and lobbying practices as of 2026.
The article contributes to academic research on EU energy policy and lobbying and provides a foundation for further study of the relationship between energy dependence, lobbying influence, and the political autonomy of the European Union.
Key words: energy lobbying, international lobbying, EU policy, political process, energy security, geopolitical influence, European Union, lobbying practices, infrastructure, lobbying actors.

Дата першого надходження статті до видання: 04.09.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 23.10.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 25.11.2026